

Lakialoite LA 99/2018 vp

Maria Guzenina sd ym.

Lakialoite laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista annetun lain 3 ja 20 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa esitetään lisättäväksi ns. vanhuspalvelulakiin säädös henkilöstön sitovasta vähimmäismitoituksesta ympärivuorokautisen hoivan yksiköissä.

PERUSTELUT

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista eli ns. vanhuspalvelulaki tuli voimaan 1.7.2013. Vanhuspalvelulakiin sisältyvä henkilöstöä käsittelevä säännös (20 §) edellyttää, että toimintayksikössä on oltava henkilöstö, jonka määrä ja tehtävä rakenne vastaavat iäkkäiden asiakkaiden toimintakyvyn edellyttämää palvelun tarvetta ja turvaa heille laadukkaat palvelut.

Lakiin ei yhteisen näkemyksen puuttuessa voitu sitä hyväksyttäessä kirjata sitovia henkilöstömitoituksia. Sen sijaan eduskunta esitti lausumaa, jonka mukaan: *Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi henkilöstömitoituksen toteutumisen vanhuspalvelulaissa tarkoitettulla tavalla vuoden 2014 aikana ja mikäli ympärivuorokautisessa hoidossa ei ole saavutettu suositusten mukaista henkilöstömitoitusta (vähintään 0,5), antaa eduskunnalle esityksen lain täsmentämisestä.*

Siitä huolimatta, että vuoden 2014 lopussa edelleen noin joka kymmenes ympärivuorokautista hoitoa antava yksikkö alitti 0,5 hoitajan vähimmäistason eli lausuman ehto täyttyi ja täsmennys lakiin olisi tullut eduskunnan tahdon mukaisesti tullut säätää, ei sitä yhteisen näkemyksen puuttuessa voitu toteuttaa keväällä 2015.

Viime vuosina on käynyt selväksi, että huolimatta vanhuspalvelulain säädöksistä ja sen toimeenpanon tukena toimivasta laatusuosituksesta ei henkilöstön riittävä määrä ole kaikissa hoitoyksiköissä vielä kukaan toteutunut. Tästä syystä esitämme vanhuspalvelulakiin lisättäväksi säädöstä henkilöstön sitovasta vähimmäismitoituksesta tehostetun palveluasumisen yksikössä ja laitoshoidossa.

Lakialoite LA 99/2018 vp

Tällä hetkellä toimintayksiköistä 5 % jää alle tason 0,5 ja toimintayksiköistä 22 % ylittää tason 0,7. On huomattava, että vanhuksat tulevat tehostetun palveluasumisen yksiköihin entistä huomattavassa kunnossa, koska vanhuksia hoidetaan kotihoidossa aikaisempaa pidempään. Siksi vuosina 2013 ja 2017 laatusuosituksiin kirjattu raja 0,5 on useimmissa tapauksissa täysin alimitoitettu. Esimerkiksi Valvira katsoi sosiaali- ja terveysministeriölle antamassaan lausunnossa ehdotuksesta henkilöstömitoituksen tarkistamiseksi jo toukokuussa 2016, että "nykyisellä 0,5:n vähimmäismitoituksella ei kyetä riittävästi takaamaan asiakasturvallisuutta ja asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja kohteluun". On ensisijaisesti painotettava palveluiden tarvetta, vanhuksen yksilöllistä hoitoisuutta, kun oikeaa mitoitusta hoivayksikössä määritellään. Laakiin tarvitaan myös toimintayksikköjä sitova vähimmäismitoitus.

Vanhuspalvelulain henkilöstöä koskevan 20 §:n 1 momentin mukaan toimintayksikössä on oltava henkilöstö, jonka määrä, koulutus ja tehtävä rakenne vastaavat toimintayksikön palveluja saavien iäkkäiden henkilöiden määrää ja heidän toimintakykynsä edellyttämää palvelun tarvetta ja joka turvaa heille laadukkaat palvelut. Pykälän 2 momentin mukaan, jos toimintayksikön tiloissa hoidettavana olevan iäkkään henkilön toimintakyky on alentunut siten, että hän tarvitsee huolenpitoa vuorokaudenajasta riippumatta, toimintayksikössä on oltava riittävästi henkilöstöä kaikkina vuorokauden aikoina.

Ehdotamme, että laissa säädetään sitovasta vähimmäishenkilöstömitoituksesta.

Yksityiskohtaiset perustelut

3 pykälän 4 kohdassa määritellään se, mitä henkilöstömitoituksella tarkoitetaan. Toimintayksikön henkilöstöön lasketaan mukaan asiakkaan välittömään hoitoon osallistuvat sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijät, kuten sairaanhoitajat ja terveydenhoitajat, lähi- ja perushoitajat, sosiaalialan ohjaajat ja -kasvattajat, koulutetut kotiavustajat ja kodinhoitajat, geronomit ja kuntoutushenkilökunnasta fysioterapeutit ja toimintaterapeutit sekä lähiesimiehet, kuten osastonhoitajat. Lähiesimiehet ja kuntoutushenkilöstö huomioidaan henkilöstömitoitukseen kuitenkin vain sillä osuudella kuin he osallistuvat välittömään (asiakaskohtaiseen) hoitotyöhön.

Mikäli yksikössä toimii muuta hoitotyöhön osallistuvaa henkilöstöä, kuten hoito- tai laitosapulaisia, joilla ei ole sosiaali- tai terveydenhuollon ammatillista peruskoulutusta, tai hoiva-avustajia, heidät sisällytetään henkilöstömitoitukseen vain siltä osin kuin heidän työnsä sisältää asiakkaiden perustarpeisiin vastaamista, kuten avustamista ruokailussa, peseytymisessä, pukeutumisessa ja wc-käynneillä. Hoito- ja laitosapulaiset tai hoiva-avustajat eivät kuitenkaan voi olla yksin työvuorossa, eivätkä he saa vastata lääkityksistä. Työsuhteessa olevat oppisopimuskoulutettavat lasketaan henkilöstömitoitukseen vasta, kun opinnoista on suoritettuna vähintään kaksi kolmasosaa. Muut sosiaali- ja terveydenhuollon opiskelijat voidaan laskea henkilöstömitoitukseen, mikäli heidät on palkattu toimintayksikköön sijaiseksi, kun heillä on opintojen kautta riittävästi hankittua osaamista alan tehtäviin. Työnantaja varmistaa opiskelijan ammattitaidon palkatessaan hänet toimintayksikköön sijaiseksi ja antaa työtehtävät sen mukaisesti.

Henkilöstön vähimmäismitoitus tarkoittaa todellista mitoitusta, jossa poissaolevien työntekijöiden osuus korvataan sijaisilla. Lisäksi määriteltäisiin, että henkilöstömitoitus lasketaan kalenterviikoittain toteutuneiden työtuntien mukaan.

Lakialoite LA 99/2018 vp

20 pykälän 1 momenttiin lisätään säädös henkilöstön vähimmäismitoituksesta. Henkilöstön mitoittamisen ehdottomana lähtökohtana ovat aina asiakkaat tarpeineen. Mitoituksen taso tulee aina määritellä asiakkaiden fyysisen, kognitiivisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn ja palvelujen tarpeen pohjalta. Vähimmäistason tulee kuitenkin olla tehostetussa ympärivuorokautisessa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa vähintään 0,70. Esimerkkejä tilanteista, joissa mitoituksen on jo lähtökohtaisesti oltava korkeampi kuin vähimmäismitoitus, ovat esimerkiksi vaikeasti muistisairaiden ja saattohoidossa olevien henkilöiden hoito.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

ikäntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 3 ja 20 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ikäntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012) 3 § sekä 20 §:n 1 momentti seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *ikäntyneellä väestöllä* vanhuuseläkkeeseen oikeuttavassa iässä olevaa väestöä;
- 2) *iäkkäällä henkilöllä* henkilöä, jonka fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen tai sosiaalinen toimintakyky on heikentynyt korkean iän myötä alkaneiden, lisääntyneiden tai pahentuneiden sairauksien tai vammojen vuoksi taikka korkeaan ikään liittyvän rappeutumisen johdosta;
- 3) *toimintayksiköllä* julkisen tai yksityisen palveluntuottajan ylläpitämää toiminnallista kokonaisuutta, jossa tuotetaan sosiaali- tai terveyspalveluja pääasiassa iäkkäille henkilöille siten, että palvelut toteutetaan palveluntuottajan tiloissa tai iäkkään henkilön yksityiskodissa;
- 4) *henkilöstömitoituksella* toimintayksikössä työskentelevien koulutukseltaan ja osaamiseltaan soveltuvien terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 2 §:ssä ja sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 3 §:ssä tarkoitettujen henkilöiden sekä heitä hoitotyössä avustavien henkilöiden määrää suhteessa toimintayksikön palveluja saavien iäkkäiden henkilöiden määrään. Henkilöstön työpanos lasketaan henkilömitoitukseen suhteuttamalla iäkkään henkilön välittömään hoitoon kohdistuvat työtunnit täyteen työaikaan kyseissä tehtävissä.

Lakialoite LA 99/2018 vp

20 §

Henkilöstö

Toimintayksikössä on oltava henkilöstö, jonka määrä, koulutus ja tehtävärakenne vastaavat toimintayksikön palveluja saavien iäkkäiden henkilöiden määrää ja heidän toimintakykynsä edellyttämää palvelun tarvetta ja joka turvaa heille laadukkaat palvelut. Henkilöstömitoituksen tulee olla tehostetussa ympärivuorokautisessa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa kuitenkin vähintään 0,7 täysiaikaista työntekijää palveluja saavaa iäkästä henkilöä kohti.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

Lakialoite LA 99/2018 vp

Helsingissä 8.2.2019

Maria Guzenina sd
Riitta Mäkinen sd
Krista Kiuru sd
Merja Mäkisalo-Ropponen sd
Ilkka Kantola sd
Suna Kymäläinen sd
Ilmari Nurminen sd
Katja Taimela sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Riitta Myller sd
Erkki Tuomioja sd
Pilvi Torsti sd
Jukka Gustafsson sd
Antti Lindtman sd
Sanna Marin sd
Sirpa Paatero sd
Joona Räsänen sd
Kristiina Salonen sd
Maria Tolppanen sd
Anneli Kiljunen sd
Tytti Tuppurainen sd
Johanna Ojala-Niemelä sd
Tuula Haatainen sd
Tarja Filatov sd
Timo Harakka sd
Pia Viitanen sd
Harry Wallin sd
Lauri Ihalainen sd
Mika Kari sd
Ville Skinnari sd
Paavo Väyrynen tl
Päivi Räsänen kd
Peter Östman kd
Sari Essayah kd
Sari Tanus kd
Aino-Kaisa Pekonen vas
Li Andersson vas
Matti Semi vas
Silvia Modig vas
Katja Hänninen vas
Paavo Arhinmäki vas
Anna Kontula vas
Jari Myllykoski vas
Hanna Sarkkinen vas

Lakialoite LA 99/2018 vp

Kari Uotila vas
Annika Lapintie vas
Veronica Rehn-Kivi r
Eva Biaudet r
Thomas Blomqvist r
Mikaela Nylander r
Mats Nylund r
Stefan Wallin r
Mats Löfström r
Anna-Maja Henriksson r
Anders Adlercreutz r
Joakim Strand r
Touko Aalto vihr
Outi Alanko-Kahiluoto vihr
Pekka Haavisto vihr
Hanna Halmeenpää vihr
Satu Hassi vihr
Heli Järvinen vihr
Emma Kari vihr
Johanna Karimäki vihr
Jyrki Kasvi vihr
Krista Mikkonen vihr
Ville Niinistö vihr
Olli-Poika Parviainen vihr
Jani Toivola vihr
Antero Vartia vihr
Ozan Yanar vihr
Juho Eerola ps
Ritva Elomaa ps
Teuvo Hakkarainen ps
Laura Huhtasaari ps
Olli Immonen ps
Arja Juvonen ps
Toimi Kankaanniemi ps
Rami Lehto ps
Leena Meri ps
Jani Mäkelä ps
Mika Niikko ps
Tom Packalén ps
Mika Raatikainen ps
Jari Ronkainen ps
Sami Savio ps
Ville Tavio ps
Ville Vähämäki ps
Maarit Feldt-Ranta sd
Satu Taavitsainen sd

Lakialoite LA 99/2018 vp

Vesa-Matti Saarakkala sin
Eero Heinäluoma sd
Jutta Urpilainen sd